

ЩОДО ЗАХОДІВ З УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ

В. В. Химинець, д. е. н., доцент, завідувач сектору досліджень Західного регіону в місті Ужгороді центру регіональних досліджень НІСД

А. А. Головка, к. політ. н., головний консультант сектору досліджень Західного регіону в місті Ужгороді центру регіональних досліджень НІСД

У записці виокремлено та охарактеризовано основні проблеми функціонування Карпатського євро регіону. Запропоновано низку заходів, здійснення яких дозволить удосконалити процес управління та реалізації співробітництва між учасниками Карпатського євро регіону та використовувати його в якості «майданчика» для посилення участі Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької областей у процесах транскордонного та міжрегіонального співробітництва в контексті євроінтеграційних прагнень України.

Висновки та рекомендації

Недоліки управління участю України у Карпатському євро регіоні перешкоджають використанню наявних можливостей євро регіональної співпраці в Західному регіоні України¹ та спричиняють стагнацію використання даного євро регіону як інструменту регіонального розвитку. Для вирішення зазначеної проблеми рекомендується здійснити наступне:

1. Міністерству розвитку громад та територій України, Міністерству закордонних справ України:

1.1. У ході засідань міжурядових комісій за участі країн, чії адміністративно-територіальні одиниці представлені в Карпатському євро регіоні (Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія), запропонувати ідею розробки нової Стратегії

¹ Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області.

розвитку міжрегіонального співробітництва в рамках Карпатського єврорегіону на 2021-2027 рр. (далі – *Стратегія*), що має бути узгоджена із положеннями та пріоритетами нової фінансової перспективи ЄС 2021-2027, для українських регіонів – з державною програмою розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки та Державною стратегією регіонального розвитку України на 2021-2027 роки, а її ключові цілі імплементовані до *регіональних програм і стратегій розвитку* усіх чотирьох областей-учасниць Карпатського єврорегіону, *стратегій розвитку* територіальних громад, які розміщені на території цих областей.

1.2. У рамках розробки даної Стратегії вказати на необхідність залучення широкого кола учасників із 5 країн, а саме: представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, університетів та інших освітніх закладів, науково-дослідних установ, неурядових організацій, експертного та наукового середовища.

1.3. Ініціювати заснування Міжнародної мережі муніципалітетів, асоціацій органів місцевого самоврядування, наукових установ та громадських організацій регіонів країн Карпатського єврорегіону.

2. Обласним радам²:

2.1. Ініціювати розгляд у Раді Карпатського єврорегіону (далі – Рада) рішення щодо запровадження ротаційного механізму почергового головування областей в українській делегації у Раді, що передбачає наступні кроки:

- визначення 4-ма областями-учасницями Карпатського єврорегіону (в особі обласних рад) членів української делегації (далі – Делегація) у Раді;

- проведення в одному із обласних центрів 4-х областей-учасниць³ Карпатського єврорегіону засідання делегації. Винесення на порядок денний питань: (1) обрання голови делегації; (2) визначення кандидатури представника України в Карпатському єврорегіоні для внесення її на розгляд Ради; (3) формування пропозиції на розгляд Ради щодо запровадження ротаційного механізму почергової зміни голови (в особі обласних рад) української делегації у Раді, в рамках якого передбачене здійснення ротації кожні три роки.

2.2. Підготувати та прийняти у встановленому порядку проєкт рішення «Про заходи щодо удосконалення діяльності Карпатського єврорегіону», яке має включати наступні положення:

- запровадження щомісячних нарад між учасниками української частини Карпатського єврорегіону в дистанційному режимі за допомогою застосування необхідного програмного забезпечення для інтернет-телефонії⁴;

² Йдеться про області, які є учасниками Карпатського єврорегіону: Закарпатська обласна рада, Львівська обласна рада, Івано-Франківська обласна рада, Чернівецька обласна рада.

³ Відповідно в одному із наступних міст: Ужгород, Львів, Івано-Франківськ, Чернівці.

⁴ «Zoom», «Skype», «Microsoft Teams», «Google Meet» або інше програмне забезпечення.

- запровадження практики організації ділових поїздок представників територіальних громад української частини Карпатського євро регіону з метою промоції їх потенціалу (туристично-рекреаційна складова, можливості розвитку крафтового виробництва та фермерських господарств тощо) та налагодження симетричних партнерських відносин із муніципалітетами країн ЄС;

- запровадження практики «інвестиційних конференцій» – публічних заходів для презентації приватним інвесторам, представникам регіональних офісів міжнародних програм та транскордонним партнерам проєктів та ініціатив, для реалізації яких необхідні приватні інвестиції, або залучення додаткових коштів в рамках програм транскордонного та територіального співробітництва;

- делегувати представників⁵ української сторони в робочу групу з розробки *Стратегії розвитку Карпатського євро регіону на 2021-2027 рр.* Під час підготовки та на етапі реалізації: (1) забезпечити узгодженість Стратегії із Державною програмою розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки, (2) запропонувати виокремлення в рамках Стратегії переліку заходів щодо активізації міжрегіонального співробітництва для розвитку гірських територій Карпат (передусім, у частині спільної політики щодо сприяння конкурентній економіці гірських територій, реалізації їх туристично-рекреаційного потенціалу, охорони довкілля та збереження природо-ресурсного потенціалу Карпат, ризик-менеджменту стихійних лих) та узгодити їх із цілями регіональної політики України щодо розвитку гірських територій⁶.

3. Обласним державним адміністраціям⁷ (їх структурним підрозділам, до компетенції яких входять питання розвитку транскордонного співробітництва).

Здійснити належне координаційне, організаційне та матеріально-технічне забезпечення: (1) проведення публічних комунікативних заходів; (2) реалізації інтерактивно-інформаційного супроводу діяльності Карпатського євро регіону в частині забезпечення інформаційної присутності організації в соціальних мережах. Впровадження згаданих вище ініціатив можливе через залучення коштів із державних цільових програм (передусім, фінансування, передбаченого Державною програмою розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки), Державного фонду

⁵ Склад робочої групи доречно формувати із представників наукового та експертного середовища областей (кадри університетів, науково-дослідних установ, організацій громадянського суспільства), агенцій регіонального та місцевого розвитку, структурних підрозділів обласних державних адміністрацій, до компетенції яких входять питання розвитку транскордонного співробітництва та ін.

⁶ В частині врахування положень Державної стратегії регіонального розвитку України на 2021-2027 роки, а саме *Стратегічної цілі I.*, завдання за напрямом «Створення умов для подальшого розвитку гірських територій українських Карпат».

⁷ Йдеться про області, які є учасниками Карпатського євро регіону: Закарпатська ОДА, Львівська ОДА, Івано-Франківська ОДА, Чернівецька ОДА.

регіонального розвитку, обласних бюджетів, а також залучення фінансування від міжнародних інституційних та приватних донорів.

Обґрунтування

Протягом останнього десятиліття спостерігаються стагнація в розвитку Карпатського єврорегіону та недостатнє використання встановлених в його межах ділових та гуманітарних контактів між українськими регіонами та їх транскордонними партнерами.

У цьому контексті доречно виділити основні *чинники*, які гальмують розвиток української частини Карпатського єврорегіону:

- *Відсутність ротаційного механізму*, який би передбачав почергове головування областей (в особі обласних рад) в складі української делегації у Раді Карпатського єврорегіону, що призводить до: (1) концентрації виключно на «внутрішньорегіональних» проектах, що не сприяє використанню можливостей реалізації міжрегіональних ініціатив на рівні усього Карпатського єврорегіону. До прикладу, якщо на Львівську область поширюється дія тільки одного інструменту добросусідства ЄС (програма транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» – «Pl-Bu-Ua»), то на сусідню Закарпатську область – чотири (крім вже згаданої програми «Pl-Bu-Ua», це також: програма «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна» – «Hu-Sk-Ro-Ua»; програма «Румунія-Україна» – «Ro-Ua»; Стратегія для Дунайського регіону (див. Додатки); (2) поглиблення дисбалансу грантової підтримки та інших форм міжнародної технічної допомоги в регіональному розрізі (насичення проектами співробітництва в одних областях та їх дефіциту в інших). Разом із тим у разі наявності дієвого ротаційного механізму представництва української сторони в Карпатському єврорегіоні вплив окремої області значно знизився б, а тому області були б змушені орієнтуватись на зміцнення зв'язків у контексті єврорегіональної співпраці та здійснювати взаємоузгоджене врядування. У підсумку це сприятиме поживленню взаємодії між областями і спонукатиме їх шукати взаємовигідні рішення в рамках єврорегіональної співпраці.

- *Недосконалість стратегічного планування розвитку української частини єврорегіонів*, що полягає, по-перше, у відсутності напрацьованої між учасниками практики спільного стратегування розвитку євро регіону; по-друге – у розбалансованості та неінклюзивності (недостатній залученості регіональних та локальних стейкхолерів⁸) процесу стратегування. До того ж варто підкреслити відсутність практики імплементації цілей розвитку Карпатського єврорегіону до

⁸ На регіональному та локальному рівні до таких зацікавлених сторін доречно віднести представників місцевого бізнесу, агенцій регіонального та місцевого розвитку, наукового та експертного середовища (передусім кадровий потенціал університетів, науково-дослідних установ), громадських організацій.

місцевих, регіональних програм та стратегій розвитку. Врахування даного чинника важливе з огляду на об'єктивну необхідність формування нової стратегії розвитку Карпатського євrorегіону на період 2021-2027 роки (оскільки закінчився термін дії попередньої стратегії), яка повинна враховувати (1) результати реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, (2) цілі, які визначені в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (передусім, у частині політики розвитку гірських територій Карпат) та Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки, (3) фінансову перспективу ЄС на 2021-2027 рр., а також (4) нові геополітичні реалії розвитку регіону Центрально-Східної Європи (виклики COVID-19, «Ініціативу трьох морів»; флагманську ініціативу КНР «Один пояс, один шлях»).

- *Несистемність промоційного супроводу української частини Карпатського євrorегіону*, який мав би відбуватися шляхом (1) запровадження практики проведення «інвестиційних конференцій», (2) організації ділових поїздок представників територіальних громад українських областей-учасниць Карпатського євrorегіону до Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії; (3) посилення інтерактивно-інформаційного супроводу та вирішення проблеми недостатньої інформаційної присутності Карпатського євrorегіону (передусім, у частині відображення успішних кейсів та проєктів, просування позитивного іміджу організації) в соціальних мережах та на відеохостингах.

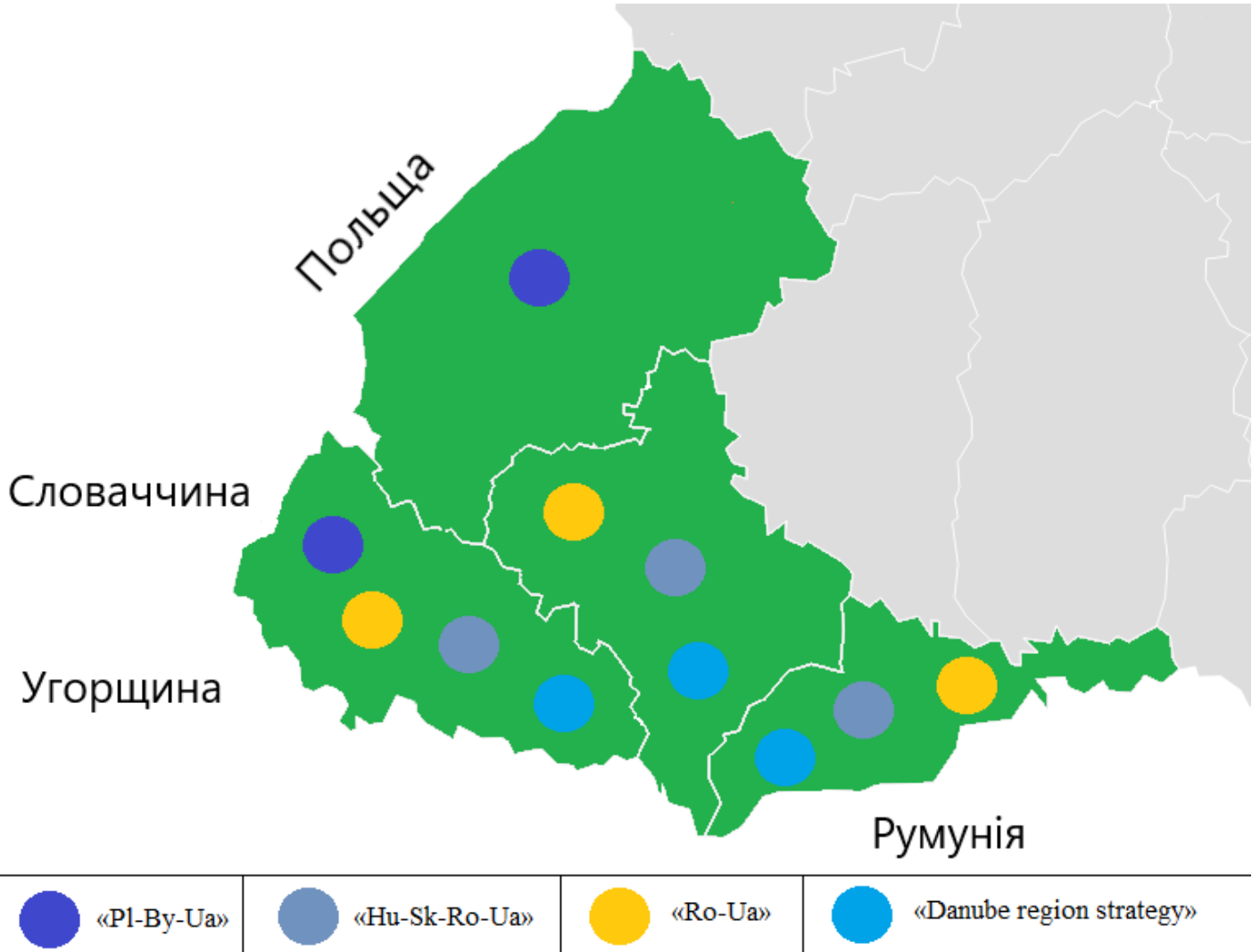
Окремо варто зазначити, що ці чинники накладаються на такі специфічні характеристики Карпатського євrorегіону як великий масштаб території⁹, а також різні обсяги компетенцій та повноважень¹⁰ адміністративно-територіальних одиниць-учасниць євrorегіону, що обумовлює труднощі при конструюванні взаємодії на макрорівні, а тому *співробітництво здійснюється переважно у двосторонніх форматах*.

⁹ Кількість населення – близько 16 млн. осіб; Площа території – 156 689 км².

¹⁰ Різні системи адміністративно-територіального устрою та територіальної організації влади в Україні, Румунії, Польщі, Словацькій Республіці та Угорщині часто створюють труднощі при визначенні адміністративних одиниць з однаковими повноваженнями, особливо на місцевому рівні, в рамках яких могла б розвиватися співпраця.

Додаток 1

**Територія дії програм транскордонного та територіального співробітництва
 (українська частина Карпатського єврорегіону)***

*Складено авторами

Додаток 2

Регіони-учасники Карпатського єврорегіону

Назва регіону	Кількість населення, млн. осіб	Площа, кв. км.
Підкарпатське <i>воєводство</i> (Польща)	2,2	18 683
<i>Повіти</i> Біхор, Селаж, Сату-Маре, Марамуреш, Харгіта, Сучава та Ботошань (Румунія)	3,4	42 308
Кошицький та Прешовський <i>краї</i> (Словацька Республіка)	1,6	10 459
<i>Медьє</i> Боршод-Абауй-Земплен, Гайду-Бігар, Гевеш, Яс-Надькун-Сольнок та Саболч-Сатмар-Берег (Угорщина)	2,6	28 639
Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька <i>області</i> (Україна)	6,3	56 600
Загалом:	16,1	156 689